

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

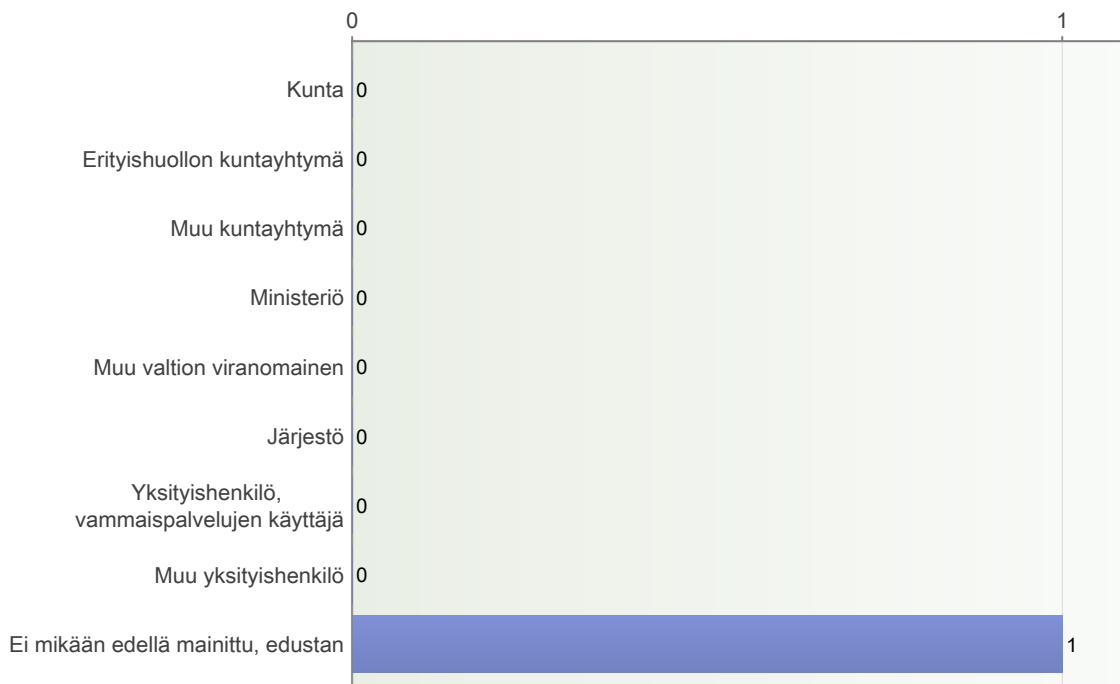
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Sanna	Lähteinen	sanna.lahteinen@ulaplan.d.fi	Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet	

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: Ei mikään edellä mainittu, edustan

- yliopisto, yliopistoverkosto

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lausunnoille lähetetyssä lakiesityksessä on kyse vammaislainsäädännön kokonaisuudistuksesta, joka on tullut tarpeelliseksi ja ajankohtaiseksi Suomen ratifioitua YK:n vammaisoikeussopimuksen. Lakiesityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista, jonka tarkoituksena olisi sovittaa yhteen nykyiset vammaispalvelulait ja kehitysvammaisten erityishuoltolaki.

Lain valmistelu perustuu laajalle ja avoimelle valmistelulle. On tullut tarpeelliseksi tehdä lainsäädännön kokonaisuudistus sekä samalla myös yksinkertaistaa sääntelyä. Sosnet haluaa kuitenkin esittää huolensa erityisesti kehitysvammaisten oikeuksien toteutumisesta uuden lainsäädännön pohjalta. On mahdollista, että esitetty uusi laki heikentäisi nimenomaan kehitysvammaisten nykyisiä oikeuksia.

Lain 1 §:ssä ilmaistu lain tarkoitus on pääpiirteissään kannatettava ja suhteellisen hyvin linjassa YK:n vammaissopimuksen periaatteiden kanssa. Lain perustelujen merkitys on suuri, joten sen osalta tärkeää on se, kuinka perusteluissa on huomioitu myös konkreettinen lain soveltaminen. Lakiluonnoksen taustalla oleva huomattava säästötavoite ei saa rajoittaa vammaisten oikeuksien tosiasiallista toteuttamista.

Lain tarkoituksen ja tavoitteiden toteutumisen kannalta suuri merkitys on sillä, kuinka uudistus implementoidaan käytäntöön ja tässä valtion ohjauksellisen roolin tulee olla keskeinen. Oleellinen kysymys on, miten lain periaatteet viedään käytäntöön samanaikaisesti meneillään olevan sote-uudistuksen uusissa maakunnallisissa rakenteissa. Uudistuksen toteutuminen käytännössä edellyttää sosiaalityön vahvaa roolia ja osaamisen hyödyntämistä asiakkaan kokonaisvaltaisessa palvelutarpeen arvioinnissa, palvelujen suunnittelussa ja päätöksenteossa. Sosiaalityön asiantuntemusta tulee hyödyntää myös vammaispalvelujen tutkimusperustaisessa kehittämisessä.

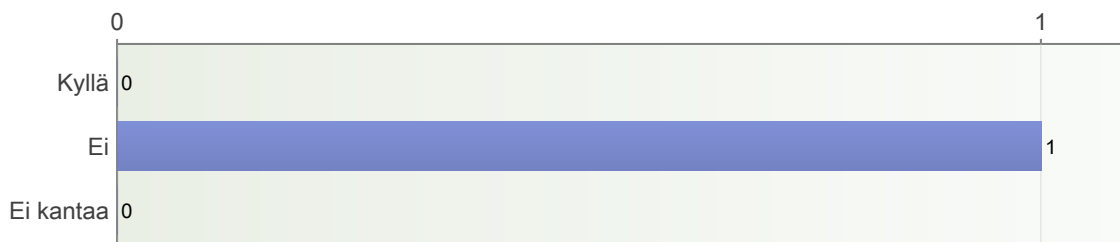
Lakiesityksessä epäselväksi jää, onnistuuko lain periaatteiden ja tarkoituksen toteutuminen. Ihmisyysperusoikeudet edellyttävät ihmisoikeusmyönteistä tulkintaa kaikessa lainsäädännössä. Voidaan esimerkiksi kysyä kuinka käsite ”välttämätön” tai ”välttämättä” (esim. 2 §, 8 §, 9 §, 14 § ja 15 §) on yhteensopiva YK:n ihmisoikeuksien sopimuksen, vammaisoikeuksien julistuksen ja YK: alkuperäiskansojen loppuasiakirjan kanssa. Näin ollen monet pykäliin kirjatut määreet esim. ”jokapäiväinen elämä”, ”tavanomainen elämä” ja ”toimintarajoite” eivät ole linjassa lain tarkoituksen kanssa, eivätkä ole vammaisen henkilön yksilöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta toteuttavia. Sosnet ehdottaa, että lain 1 §:n 1 mom kohtaan 2 lisätään myös osallisuuden esteiden ehkäiseminen ja poistaminen, sillä se olisi linjassa myös YK:n vammaispoliittisten periaatteiden kanssa.

Sosnet esittää, että lakiin tuodaan nykyisen vammaispalvelulain 3 §:n mukainen säädös, joka turvaisi maakunnan vastuun palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä. Tällä hetkellä voimassaolevan pykälän mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Jatkossa tämä tulisi säätää maakunnan vastuulle. Sosnet pitää kirjausta välttämättömänä, jotta turvataan vammaisten henkilöille laissa turvatut oikeudet ilman, että ne olisivat määrärahasidonnaisia.

Lakiesityksen arviointia hankaloittaa merkittävästi se, että monet siihen kirjatut asiat nojaavat maakunta- ja sote-uudistuksen keskeneräisyyden vuoksi vielä valmisteilla olevaan ja vahvistamattomaan lainsäädäntöön.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

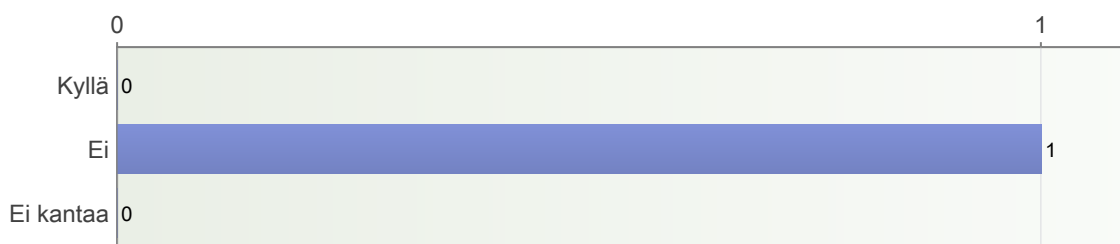
Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko raja us selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko raja us tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Laki on tarkoitettu erityislaiksi täydentämään sosiaalihuollon yleislakina sovellettavaa sosiaalihuoltolakia. Sote-uudistus haastaa perinteiset tavat järjestää ja tuottaa vammaispalvelut.

Lakiesitys erityislakina ei huomioi ehkäisyn eikä rakenteellisen sosiaalityön (SHL 7 §) näkökulmaa, jolloin myös erityisryhmät tulee huomioida erikseen ehkäisevässä ja rakenteellisessa työssä.

Esitettävän vammaispalvelulain suhde sosiaalihuoltolakiin on lain tasoalla periaatteellisesti selvä. Käytännössä ongelmallisia tulkintatilanteita voi kuitenkin syntyä. Lisäksi erityisesti lakiluonnoksen taustalla olevat säästötavoitteet saattavat vaarantaa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Lakiesitystä ja sen vaikutuksia on haastavaa arvioida, koska on vaikea hahmottaa millainen kokonaisuus muodostuu tästä ehdotetusta laista, sote- ja maakuntauudistuksesta, valinnanvapausmallista ja tulevasta itsemääräämisoikeuslainsäädännöstä.

Tämänhetkinen vammaislainsäädännön soveltaminen osoittaa, että käytännöt ovat kunnissa varsin epäselviä ja kansalaisia eriarvoistavia. Rajanvetoa vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain välillä ei ole aina onnistuttu tekemään asiakasmyönteisesti, vaan pikemminkin pitkälti talouden ehdoilla. Näiltä osin ongelmallisena näyttäytyvät pykäliin kirjatut käsitteet ja niiden tulkinta, kuten ”välttämätön” ja ”riittävä”, jotka sellaisenaan soveltuvat huonosti lain tarkoituksen (1 §) toteuttamiseen ja suuntaavat katseen menneeseen ja taantumukseen. Pykälä olisi säädettävä niin, että se tukisi osallisuuden vahvistumista ja omaehtoisuuden lisääntymistä esimerkiksi työ- ja toimintakyvyn vahvistumisena.

Ehdotettu laki poistaisi eronteon palveluittain ja tukitoimittain vammaisuuden ja vaikeavammaisuuden välillä. Lähtökohtana ei olisi enää diagnoosi, vaan vamman tai sairauden aiheuttamasta toimintarajoitteesta johtuva avun, tuen ja palvelun tarve. Muutos on sinänsä myönteinen. Ehdotetun pykälän soveltaminen edellyttää harkintaa ja harkintavallan käyttöä. Se korostaa sosiaalityöntekijän ammatillisen osaamisen tarvetta lain soveltamisessa. Sosiaalityön toimintaedellytykset tulee turvata. Lain soveltamisen lähtökohtana tulee olla asiakaslähtöisyys ja palvelujen käyttäjän tilanne: hänen toimintakykynsä, arkiympäristönsä, palvelujen roolin ja merkityksen ymmärtäminen asiakkaan sosiaalisen osallisuuden ja oikeuksien toteutumisen kannalta.

Lakiesityksen muotoilut ovat osittain yksilö- ja ongelmakeskeisiä, ja keskittyvät ensisijaisesti toimintarajoitteisiin. Sosnet esittää harkittavaksi, että 2 §:n ensimmäisessä momentissa käytettäisiin sanan toimintarajoite sijasta käsitettä toimintamahdollisuus, jolla tarkoitetaan niitä osallistumisen ja elämässä suoriutumisen edellytyksiä, joiden rakentumiseen ympäristö ja henkilön yksiköllinen tilanne yhdessä vamman tai sairauden kanssa vaikuttavat. Lisäksi pykälän ensimmäinen momentti tulisi muuttaa muotoon ”jos henkilö tarvitsee pitkäaikaisen tai sellaiseksi ennakoitavan vamman”. Muutokset olisivat linjassa vammaissopimuksen sekä myös lakiesityksen 1 §:ssä esitetyn lain tarkoituksen kanssa.

Lain soveltamisalaa koskevan 2 §:n 3 momentissa todetaan, että vammaispalvelulakia ei sovelleta ikääntyneeseen henkilöön, jonka avun tai tuen tarve johtuu pääasiassa korkean iän myötä alkaneista, lisääntyneistä tai pahentuneista sairauksista tai vammoista tai korkeaan ikään liittyvästä rappeutumisesta. Sosnet haluaa kiinnittää huomiota siihen, että vammat ja sairaudet pääosin pahenevat iän myötä, jolloin käytännössä voi olla vaikea erottaa, mikä on ikääntymisestä aiheutuvaa avun tai tuen tarvetta. Tällaisissa tilanteissa tulkinta pitää tehdä aina asiakkaan edun mukaisesti. Tämä lain kirjaus ei saa tarkoittaa, että korkean iän myötä vammainen henkilöä tulee tulkituksi yksinomaan vanhuspalvelulain perusteella. Sosnetin tulkinnan mukaan pykälä ei selkeytä rajanvetoa vanhuspalvelulakiin, vaan käytäntö on osoittanut talouden pitkälti sanelevan tulkintoja eri lakien välillä.

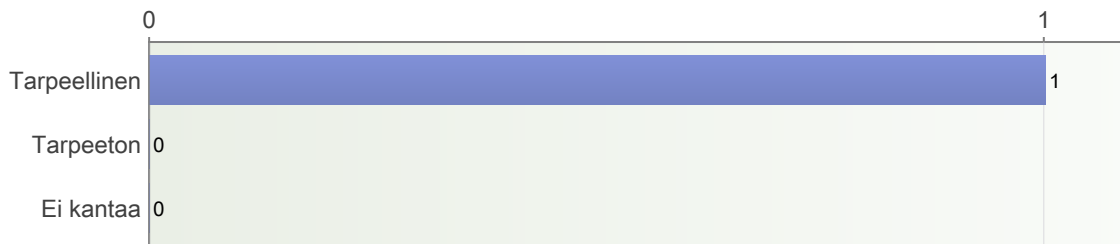
Kaiken kaikkiaan laki tulee vaatimaan valtion vahvaa ohjausta ja selkeitä soveltamisohjeita. Myös oikeuskäytäntö tulee aikanaan ohjaamaan lain tulkintaa. Monet lain pykälät tulevat edellyttämään vahvaa

ammattillista harkintaa, mikä korostaa vammaissosiaalityön asiantuntemuksen tarvetta tulevaisuudessa.

9. 8. Arvioi momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

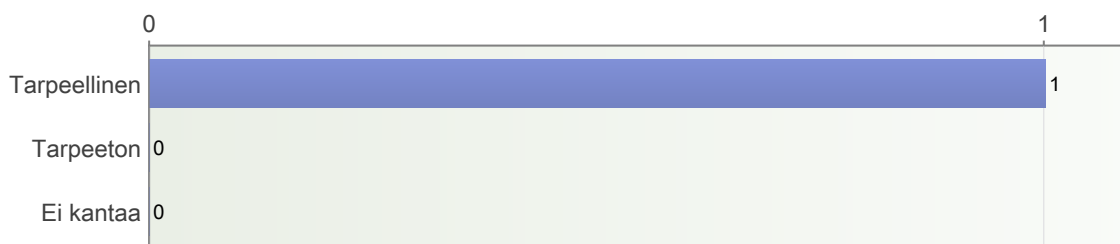
Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

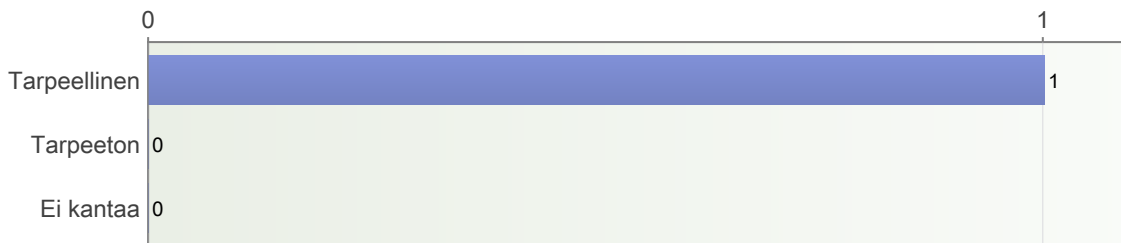
11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoja ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälän luettavuus ja näin ollen myös tulkinta ovat haastavia lakiviittausten myötä, vaikka toisaalta lakiviittaukset ovat tarpeellisia ohjauksellisesti lakien systematiikan kannalta. Sosnet ehdottaa pohdittavaksi miten lain luettavuutta ja siten aikanaan myös käytännön työssä soveltamista voitaisiin selkeyttää.

Pykälässä myönteistä on vammaisen henkilön osallistumisen ja myös lapsen ja nuoren aseman nostaminen erikseen esille. On kuitenkin syytä huomata, että myös aikuisille olisi järjestettävä riittävä tuki ja apu tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

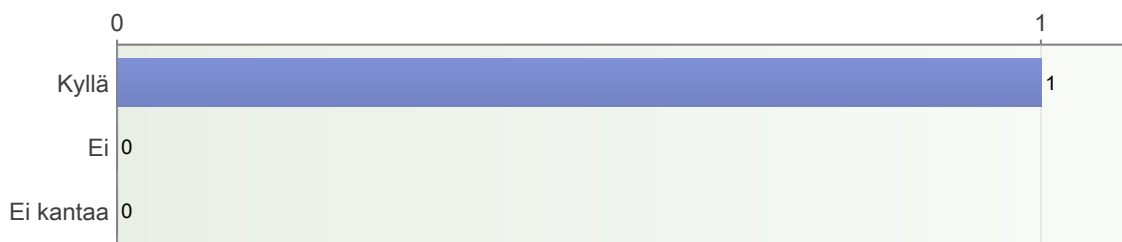
15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lakitekstiiviitaukset tekevät pykälän luettavuudesta haasteellista, mutta toisaalta ne ovat tarkoituksenmukaisia säätämisen kannalta, koska sosiaalihuoltolailla on vahva asema yleislakina. Näiltä osin sekä ehdotetun uuden lain että sosiaalihuoltolakiin tehtävien muutosten perustelut olisivat voineet olla perusteellisempia, jotta ne ohjaisivat säännösten soveltamista paremmin.

Voimassaolevan sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaan palvelutarpeen arvioinnista vastaa palvelutarpeen arvioimisen kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilö, jollei muualla laissa toisin säädetä. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä. Sosnetin näkemyksen mukaan vammaispalvelulain 5 pykälään olisi selkeästi kirjattava, että palvelutarpeen arvioinnista tulee vastata virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä kaikkien asiakasryhmien osalta. Ehdotettu vammaispalvelulaki tulee monelta osin vaatimaan vahvaa ammatillista harkintaa, jonka tulee olla yliopistossa koulutuksen saaneen sosiaalityöntekijän vastuulla.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	0	0	1	1	3
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	0	0	1	1	3
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	0	0	1	1	3
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	0	0	1	1	3
Yhteensä	0	0	4	4	3

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- 6 § sisältävää sääntelyä voidaan pitää pääosiltaan riittävänä. Palvelujen laadun osalta valtakunnalliset laatusuositukset ovat välttämättömiä informaatio-ohjauksen tueksi. Pykälän 3 momenttiin olisi tarkoituksenmukaista tehdä seuraava muutos: "...palvelut muodostavat tämän lain tarkoitusta toteuttavan yhteensovitetun, asiakkaan erityistilanteeseen soveltuvan kokonaisuuden". Muotoilu varmistaisi, että palvelujen yhteensovittamisen tavoitteessa huomioitaisiin aina asiakkaan yksilöllinen tilanne. Palveluiden yhteensovittamisen kannalta merkittävän haasteen muodostaa tuleva sote-uudistus, joten tähän asiaan on lain valmistelussa syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Pykälän viimeinen momentti nostaa esille lasten ja nuorten tilanteet. Sosnet kiinnittää huomiota siihen, että kyseinen momentti on osittain kirjattu staattiseksi (esim. "omassa toimintaympäristössä") vaikka tavoitteena pitäisi olla osallistumisen mahdollistaminen ja myös uusiin toimintaympäristöihin siirtyminen.

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

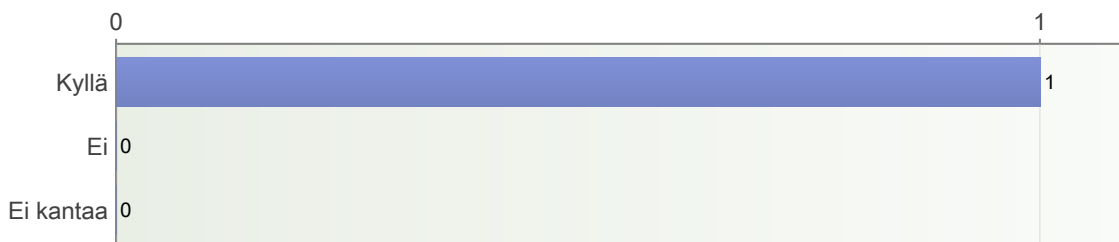
Vastaajien määrä: 1

- Pykälässä ehdotettu valmennuksen ja tuen säännös on tärkeä ja asianmukainen avatessaan palvelun kaikille vammaisryhmille. Pykälä on tarpeellinen. Yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi selvemmin tarkentaa, mihin tukea on ajateltu käytettäväksi. Pykälä edellyttää sosiaalisen kuntoutuksen ja työelämäosallisuuden palveluiden kehittymistä, jotta erityislain valmennus ja tuki ovat selkeä osa kokonaisuutta.

Pykälä jättää epäselväksi lakisääteisyys ja harkinnanvaraisuuden välisen rajan. Edellisessä pykälässä 7 valmennus ja tuki on määritelty subjektiiviseksi oikeudeksi, mutta 8 § 1 mom rajoittaa sen käytön vain välttämättä tarvittuun valmennukseen ja tukeen. Myös pykälän 2 momentissa olevat muodot ”tarkoituksena on tukea” ja ”välttämätön määrä, kesto ja toteutustapa” ovat ristiriidassa keskenään - ja myös lain tarkoituksen kanssa. Muotoilut voivat pahimmillaan johtaa palvelun minimalistiseen käyttöön ja siten vammaisten henkilöiden oikeuksien rajoittamiseen. Pykälään tulisikin kirjata, että maakunnan on huolehdittava, että valmennusta ja tukea järjestetään siinä laajuudessa kuin maakunnassa ilmenevä tarve edellyttää.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

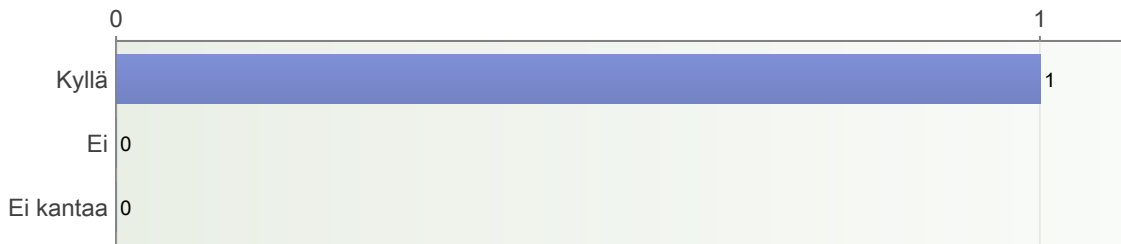
- Pykälässä voidaan pitää myönteisenä sitä, että siinä mainitaan muu osallisuutta tukeva toiminta, jolloin henkilökohtaisen avun käyttöä ei rajata tarpeettomasti vaan tuki perustuu vammaisen henkilön itsensä määrittelemään tarpeeseen. Tältä osin laki kaipaa vielä täsmentämistä, sillä perusteluissa on tarpeellista konkretisoida henkilökohtaisen avun käyttöä, jotta pykälää osataan maakunnissa soveltaa osallisuutta edistävästi.

Pykälässä edellytetään vammaiselta henkilöltä voimavaroja määritellä tuen tarve ja sen käyttö, mitä voidaan pitää vammaisten henkilöiden oikeuksia rajaavana käytäntönä. Nykytilanteessa kunnat ovat vastaavaa säädöstä tulkinneet hyvin ahtaasti, mikä on estänyt henkilökohtaisen avun tosiasiallista käyttöä. Pykälä tulisi muotoilla niin, että se mahdollistaa tuetun päätöksenteon käytön palvelun tarpeen ja käytön määrittelyssä. Sosnet ehdottaa, että voimavaraedellytys poistetaan pykälästä. Pykään kirjatut yksityiskohtaiset perustelut ja oikeuskäytäntö tukevat tätä esitystä.

Sosnet pitää myönteisenä, että osana palvelun kokonaisuutta voi olla sellaisia terveydenhuollon toimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä henkilön itsenäisen suoriutumisen mahdollistamiseksi. Sosnet haluaa korostaa, että pykälä on tältä osin tarkoituksenmukainen, mutta on tärkeää, ettei se muotoudu henkilökohtaisen avun pääsisällöksi. Lisäksi on tarpeen huolehtia siitä, että henkilökohtaista apua toteuttavalla henkilöllä on tehtävien edellyttämä riittävä osaaminen ja koulutus.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälästä on tulkittavissa, että maakunta päättää sen, millä toteuttamistavalla henkilökohtaista apua toteutetaan. Päätöksessä on otettava huomioon vammaisen henkilön oma mielipide ja toivomukset sekä asiakkassuunnitelmassa määritelty avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan. Sosnet esittää harkittavaksi sitä, että pykälää muutetaan siten, että maakunnalle tulee esitettyä vahvempi velvoite vammaisen henkilön oman tahdon huomioimiseen ja asiakkaan neuvontavelvoite. Toteutustavan valinnalle tulisi aina olla vammaisen henkilön suostumus. Tätä edellyttäisi myös pykälän perusteluissa mainittu eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen antama ratkaisu. Vammaisella henkilöllä pitäisi voida olla lain pohjalta mahdollisuus kieltäytyä työntantajana toimimisesta, mikäli hän sen katsoo tarkoituksenmukaiseksi.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Ks. kommentit kysymykseen 20. Sosnet korostaa, että vammaisella henkilöllä tulee aina olla tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa henkilökohtaisen avun toteutustavan valintaan. Vammaisella henkilöllä pitäisi voida olla lain pohjalta mahdollisuus kieltäytyä työnantajana toimimisesta, mikäli hän sen katsoo tarkoituksenmukaiseksi. Myönteistä pykälän 2 momentin perusteella on, että maakunnalle osoitetaan velvollisuus ymmärrettävän selvityksen antamiseen ja että asiakkaan suostumus on kirjattava asiakassuunnitelmaan.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Ei kommentteja.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- On tärkeää, että ehdotettu laki pyrkii turvaamaan sen, että lapsen asumisen järjestäminen pyritään turvaamaan ensisijaisesti asumisella kotona oman perheen kanssa ja että lapsen asumista koskeva päätöksenteko tehdään aina lapsen edun lähtökohdista. Lisäksi on tärkeää, että vammaisia lapsia kohdellaan myös lastensuojelulain osalta yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.

Sosnet pitää lausuntopyynnössä esitettyjä kysymyksiä koskien 13 § erittäin epäselvinä ja monitulkintaisina, minkä vuoksi niihin oli mahdotonta ottaa kantaa. Näkemyksemme on, että vammaisen lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tulee säätää ehdotetun lain mukaisena erityispalveluna. Mikäli lastensuojelulain mukaiset edellytykset vammaisen lapsen sijoittamiselle sijaishuoltoon tai sijoittamiseen avohuollon tukitoimena täyttyvät ja lapsella on tarve lastensuojelulain mukaisiin tukitoimiin ja palveluihin, tulee soveltaa lastensuojelulakia. Mikäli lastensuojelullista tarvetta ei ole, tulee vammaisen lapsen asumisesta kodin ulkopuolella säätää esitettyssä laissa eikä lastensuojelulaissa. Tältä osin lakiesitys edellyttää merkittävää jatkovalmistelua.

Vammaispalveluissa on tärkeää varmistaa lapsen edun toteutuminen huolehtimalla siitä, että sosiaalityöntekijöillä ja muilla sosiaalihuollon ammattilaisilla on riittävä osaaminen lapsen edun huomiointiin. Tältä osin vammaispalvelujen ja lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö on erityisen tärkeää.

Laitoksissa asuvien lasten osalta on tärkeä turvata yhteydenpidosta vanhempien, perheen ja muun läheisverkoston kanssa. Tätä ei ole riittävästi huomioitu. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota liikkumisen kustannuksiin lapsen asuinpaikan ja perheen kodin välillä.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälän 1 momentin mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus saada korvaus asunnon muutostöistä, itsenäisen suoriutumisen kotona mahdollistavista välineistä sekä muista teknisistä ratkaisuista aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista. Pykälä on tältä osin kannatettava, mutta jättää epäselväksi sen, tuleeko henkilön maksaa kulut ensin itse ja saada niistä myöhemmin maakunnalta korvaus vai korvaako maakunta kulut suoraan palveluntuottajalle. Pykälässä olevat määreet, kuten "välttämättä" ja "kohtuullinen" ohjaavat lain tulkintaan, joka ei välttämättä tue vammaisen henkilön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumista.

40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- 15 §:ssä ehdotettu lyhytaikainen huolenpito vaikuttaa hyvin perustellulta ja tarpeelliselta tukimuodolta niin vammaisen henkilön kuin myös hänen läheistensä kannalta. Kyseessä on uusi tukimuoto tai palvelu, jolloin voi olla epäselvää, miten sitä on tarkoituksenmukaista käyttää ja tarjota. Lisäksi pykälään valittu käsite huolenpito on pulmallinen. Suhde sosiaalihuoltolakiin jää epäselväksi, eikä sitä ole avattu perusteluteksteissä.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- On myönteistä, että päiväaikainen toiminta sisältää palveluun kuuluvat osallistujalle maksuttomat matkat.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

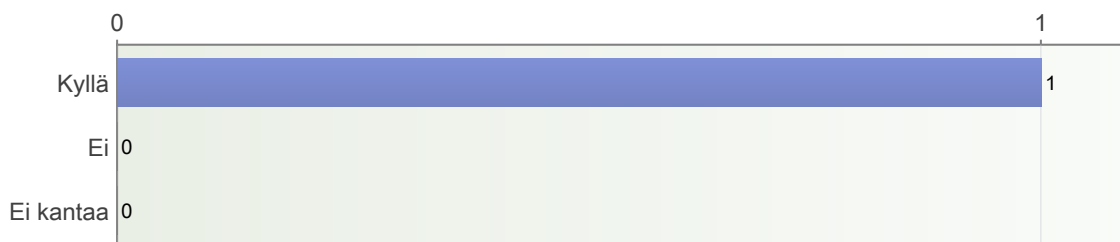
46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- On myönteistä, että lakiin on kirjattu liikkumisen tuen ja palveluiden käyttö myös muuhun osallisuutta edistävään toimintaan. Tämä on positiivinen muutos nykykäytäntöihin. Epäselväksi tosin jää, mitä osallisuutta edistävää toimintaa tämän pykälän nojalla tullaan hyväksymään. Näiltä osin perustelut sekä myöhemmin valtakunnallinen soveltamisopas ovat tarpeellisia.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Liikkumisen tuen ja palvelujen toteuttamista koskevan 18 § 4 momentti määrittelee kuljetuspalvelujen alarajaksi kuusi yhdensuuntaista matkaa niille vammaisille henkilöille, joilla on käytettävissään liikkumistarpeisiin sopiva auto, jonka hankintaan on myönnetty julkista tukea. Pykälä vaikuttaa varsin rajaavalta, sillä on varsin todennäköistä, että kuljetuspalvelujen määrä sidotaan pykälässä mainittuun alarajaan. On tärkeää ottaa huomioon vammaisen henkilön yksilöllinen tarve sekä auton hankkimisen jälkeen mahdollisesti muuttunut toimintakyky tai elämäntilanne.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Määrärahasidonnaisten etuuksien kohdalla sääntelyn merkitys jää riippumaan siitä, miten varoja osoitetaan.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Ei huomioita.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Ei huomioita.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- 3 § Määritelmät:

Sosnet ehdottaa, että pykälän nuoren henkilön määritelmää laajennetaan 30 ikävuoteen saakka. Tämä mahdollistaisi paremmin opiskelujen ja työelämään siirtymisen huomioimisen nuoren aikuisen iässä.

Työelämään siirtyminen on myöhentynyt kaikissa väestöryhmissä, joten myös vammaisilla henkilöillä tuen tulisi olla pidempikestoinen.

7 § Avun ja tuen tarpeisiin vastaavat palvelut:

Pykälään tulisi selkeästi kirjata, että maakunnan on huolehdittava siitä, että pykälässä lueteltuja avun ja tuen tarpeisiin vastaavia palveluita on järjestettävä siinä laajuudessa kuin maakunnassa ilmeneva tarve edellyttää (vrt. nykyisen vammaispalvelulain 3 §). Muutoin on vaarana, että palveluista tulee määrärahasidonnaisia.

Pykälän 3 momentissa todetaan, että palvelut voidaan järjestää myös valinnanvapauslaissa tarkoitettulla tavalla.

Tämän osalta on erittäin tärkeä lakiin kirjattu periaate, että kyseessä tulee aina olla asiakkaan oma toivomus.

Samalla on kuitenkin huomattava, että maakunta tekee aina päätöksen palveluista, jolloin palveluja ei välttämättä saa valinnanvapauslain pohjalta vaikka asiakas niin toivoisi.

Muita huomioita:

Kun laissa puhutaan perheestä (6§, 13§) ja läheisistä (4§, 8§, 10§, 13§), on moninaistuvassa yhteiskunnassa merkityksellistä, että lain perusteluissa ilmenee, että perheen ja läheisten määrittäminen on tulkittava tilannekohtaisesti, kulttuurikohtaisesti ja tosiasiallisiin läheissuhteisiin perustuen. Perhe voi määrittyä eri kulttuureissa eri tavoin ja perheen määrittämiseen voi vaikuttaa myös uskonto. Läheisiksi määrittämistä ohjaa erilaisissa kulttuureissa myös sukulaissuhteet laajemmin, uskonyhteisö, elinkeino (esim. poronhoitajat), elämäntilanne (maahanmuuttajien yhteisöt) ja kieli (esim. inarinsaamelaiset). Kulttuuristen lähtökohtien huomiointi tulee olla yhtä lailla vammaisille turvattu oikeus kuin vammattomille.

Erityisesti on huomioitava, että laki on yhteensopiva perustuslain 17 § mukaiseen oikeuteen kielestä ja kulttuurista. Tämä edellyttää, että kulttuuriset lähtökohdat tunnistetaan ja huomioidaan palvelutarvetta arvioitaessa ja päätettäessä sekä palveluja toteutettaessa. Tällä hetkellä kulttuuriset tekijät voivat tulla tunnistetuiksi yksinomaan kielellisinä oikeuksina, jolloin kulttuurisuuden tunnistaminen sivuutetaan.